

На сьогодні необхідно розробити стратегічну комплексну програму дій, спрямованих на підвищення ефективності не лише організаційних та технічних заходів а і на підвищення ефективності застосування фінансових механізмів.

Висновок. Отже в сучасних умовах, для ефективного провадження екологічної політики в Україні необхідно удосконалити діючий економічний механізм охорони навколишнього середовища, особливо в частині його фінансової складової. Це в першу чергу передбачає удосконалення екологічного податкового регулювання з метою посилення не фінансової, а саме стимулюючої його функції. Крім того необхідно створити умови для розвитку екологічно орієнтованого сектору банківської системи, та посилити роль страхового сектору в частині страхування екологічних ризиків. Тобто в процесі удосконалення екологічної політики в країні необхідно орієнтуватись не лише на механізми державного регулювання а і на ринкові.

Література

1. Козьменко О. В. Страховий ринок України в контексті сталого розвитку [Текст] : монографія / О. В. Козьменко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 350 с.
2. Системний аналіз визначення пріоритетів в екологічній безпеці України [Електронний ресурс] / Качинський А. – К., 1995. – 46 с. – (Препр. / Рада Національної безпеки при Президентові України. Нац. ін-т стратег. дослід.; Вип. 42).
3. Гусев А. А. Основные принципы, механизмы и инструменты формирования экологической политики Европейского Союза [Электронный ресурс] / А. А. Гусев. – <http://www.jurnail.org/articles/2008/art.php?art>
4. Веклич О. Потрібен «сврремонт» економічного механізму екологічного регулювання / О. Веклич, В. Бугас // Вісник Національної академії України. – 2006. – № 3. – С. 49 – 57.

Надійшла 16.02.2009

УДК 339.9

І. О. ІВАЩУК

Тернопільський національний економічний університет

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА ЯК ІМПЕРАТИВ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Проведено аналіз видів і форм зовнішньоекономічної діяльності, досліджено ефект від розвитку зовнішньоекономічних зв'язків на підприємстві та у країні в цілому.

Analyzed the types and forms of the external economic activity, explored the effect from the external economic connections development on the enterprise and the state in whole.

Вступ. Зовнішньоекономічні зв'язки є важливим екзогенним фактором, що значно впливає на динаміку й стійкість розвитку національної економіки та окремих підприємств, формування їх структури, ефективність функціонування. Чим вище рівень економічного розвитку країни, тим більше необхідно її участь у зовнішньоекономічних зв'язках, тому що стан розвитку світового господарства, міжнародний рівень розвитку продуктивних сил роблять практично неможливим високоєфективне функціонування замкнутого господарства. В умовах глобалізації світового господарства й міжнародних економічних відносин різко підвищується роль і значення зовнішньоекономічної діяльності як для економіки країни в цілому, так і для окремого підприємства.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз літератури з даної проблеми дослідження показав, що велика кількість наукових праць присвячена сутності, оцінці та організації зовнішньоекономічної діяльності, що можна побачити в наукових доробках А. Філіпенка, В. Новицького, Ф. Рут, І. Багрової, Г. Дроздової, А. Гребельника, В. Авдєнка, Л. Ревуцького, Ю. Токарева, М. Нікітіна; теоретичні засади формування зовнішньої політики викладені в працях таких іноземних вчених, як А. Сміта, Д. Рікардо, Е. Хекшера, Б. Оліна, Р. Коуза, В. Леонтєва, Р. Вернена.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз умов та розвитку зовнішньоекономічної діяльності як сучасного імперативу для успішного функціонування вітчизняних підприємств в інтеграційних процесах країни.

Результати дослідження. Завдяки механізму зовнішньоекономічних відносин попит на товари й послуги світового ринку проектується на внутрішній ринок країни, що викликає потребу в розвитку продуктивних сил, а це, у свою чергу, сприяє розвитку промисловості, сільського господарства, торгівлі, сфери послуг і фінансових установ. Розвиток внутрішнього ринку призводить до надлишку обсягу пропозиції всередині держави. Це викликає розширення зовнішньоекономічних операцій, оскільки зовнішньоекономічна діяльність здійснює великий вплив на соціально-економічний розвиток вітчизняного підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Схема впливу зовнішньоекономічного фактора на соціально-економічний розвиток підприємства

Ефект від розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, на нашу думку, проявляється, по-перше, в бюджетній сфері завдяки припливу митних платежів, збільшенню податкових платежів експортоорієнтованих і спільних підприємств; по-друге, в інвестиційній — за рахунок припливу іноземних інвестицій і збільшення вітчизняних інвестицій; по-третє, у виробничій — за рахунок модернізації технологічної й виробничої бази; по-четверте, у соціальній — за рахунок збільшення зайнятості при нарощуванні експортного виробництва, відкриття спільних підприємств.

У результаті підвищується продуктивність і конкурентоздатність виробництва, спостерігається економічна стабілізація підприємств, більш повно задовольняються потреби населення, зростає престиж підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

На сучасному етапі докорінно змінилася роль і місце підприємства в економіці й зовнішньоекономічних зв'язках країни, так само як внутрішнє й зовнішнє середовище останніх.

В теперішній час внутрішня сфера діяльності українського підприємства визначається перехідним характером економіки країни, незважаючи на те, що вже створено певну ринкову інфраструктуру, сформовані основи нормативно-правового середовища й підприємницький клімат, у силу техніко-економічних, валютно-фінансових, соціально-політичних й інших причин багато елементів ринку поки не впроваджені.

Кардинально змінилося й зовнішнє міжнародне середовище діяльності українського підприємства. Вона характеризується жорстоким загостренням міжнародної конкуренції на світових ринках, у тому числі через створення потужних економічних інтеграційних угруповань типу ЄС, НАФТА, можливості яких непорівнянні з можливостями СНД, і широкою державною підтримкою західних фірм, яку поки не мають українські підприємства. Більшість українських підприємств володіють недостатніми ресурсними можливостями для широкої наступальної діяльності на зовнішньому ринку, недостатнім знанням світової практики й відносним відставанням в ефективному володінні й використанні ринкових механізмів у зовнішньоекономічній діяльності. У цей час експорт перетворився в найбільший напрямок розвитку економіки України, через який реалізується близько 20% валового внутрішнього продукту, незважаючи на існуючі проблеми України в цій області.

В результаті реформ в Україні створені нові умови для діяльності підприємства: по-перше, юридична й економічна самостійність об'єктивно дає можливість комплексно й ефективно використати можливості самого підприємства, регіону, в якому воно перебуває, а також зовнішні фактори у вигляді інвестицій, нових технологій тощо; по-друге, дозволяє оперативно й з більшою віддачею вирішувати виробничо-економічні, науково-технічні й соціальні питання діяльності підприємства, отримувати додаткові вигоди й переваги від самостійної зовнішньоекономічної діяльності тощо.

На нашу думку, все різноманіття видів і форм сучасної зовнішньоекономічної діяльності можна об'єднати у два глобальних напрямки: угоди на базі нових видів зовнішньоекономічного співробітництва — стратегічна галузь ЗЕД (виробничо-інвестиційна модель) і традиційні угоди міжнародної купівлі-продажу товару — кон'юнктура галузь зовнішньоекономічної діяльності (торговельна модель).

Існують різні точки зору на класифікацію видів і форм зовнішньоекономічної діяльності, які можна об'єднати за деякими параметрами (табл. 1).

Однією з умов практичного здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємства є чітке формулювання її спонукальних мотивів. До їхнього числа можна віднести наступні:

- 1) продукція підприємства (роботи, послуги), яка довела високий ступінь конкурентоспроможності на внутрішньому ринку виступає передумовою її реалізації на зовнішньому ринку;
- 2) виробництво орієнтовано на потреби світового ринку;
- 3) при порівняльній оцінці кон'юнктури зовнішнього й внутрішнього ринків більш вигідно працювати на першому;
- 4) ініціатива належить закордонній фірмі, і таке співробітництво входить у тактичні або стратегічні плани підприємства [1, с. 78].

На нашу думку, глобальною метою зовнішньоекономічної діяльності є максимізація маси й норми прибутку як основний економічний інтерес підприємницької діяльності, для досягнення якої в якості підцілей можуть бути названі:

- 1) розширення збуту продукції, що випускається, шляхом освоєння нових ринків за кордоном, розширення кола покупців товару через його новизну або перевагу за ціною або якістю;
- 2) мінімізація витрат виробництва й питомих витрат на одиницю продукції при оптимізації розмірів виробництва;
- 3) зниження витрат реалізації товару шляхом вибору правильної стратегії збуту;
- 4) продовження життєвого циклу продукції шляхом її реалізації на нових ринках, що характеризується більш низьким рівнем потреб;
- 5) забезпечення більш повного завантаження виробничих потужностей і стабілізація збуту продукції в результаті кооперації;
- 6) мінімізація витрат на відновлення основного капіталу шляхом використання можливостей міжнародного лізингу;
- 7) підвищення якості продукції шляхом використання нових технологій;
- 8) перенос підприємницької діяльності в країни з більш стабільною політичною ситуацією, більш сприятливим інвестиційним кліматом тощо.

Таблиця 1

Види ЗЕД	Форми ЗЕД
Зовнішня торгівля	Експорт Імпорт Бартерні угоди Компенсаційні угоди
Міжнародне інвестиційне співробітництво	Прямі закордонні інвестиції Портфельні інвестиції Кредитні угоди Міжнародний фінансовий лізинг Спільне виробництво
Міжнародне виробничо-технічне співробітництво	Міжнародна виробнича кооперація Спільне створення виробничих об'єктів Спільні виробничі програми Підрядне співробітництво
Міжнародне науково-технічне співробітництво	Купівля-продаж патентів і ліцензій Спільні наукові дослідження Надання технічної допомоги Навчання персоналу Франчайзинг Надання консультаційно-інжинірингових послуг
Міжнародне валютно-фінансові і кредитні відносини	Надання кредитів і займів Проведення міжнародних розрахунків Купівля-продаж валюти Купівля-продаж цінних паперів

При формуванні цілей і завдань зовнішньоекономічної діяльності необхідно зважити всі «за» й «проти» виходу на зовнішній ринок. Переваги виходу на міжнародні ринки очевидні й зв'язані, насамперед, з можливістю зберегти й збільшити обсяг продажів; згладити різкі коливання попиту на внутрішньому ринку й можливість продовжити життєвий цикл товару; одержанням визнання за кордоном; можливістю окупити витрати на ринкові дослідження й інновації швидше й ефективніше, ніж на внутрішньому ринку; можливістю освоїти передовий досвід ведення міжнародного бізнесу тощо [3]. Однак, необхідно враховувати, що вихід на закордонні ринки пов'язаний з певними труднощами, тому що зовнішньоекономічна діяльність вимагає додаткових витрат на вивчення різних особливостей підприємницького середовища за кордоном; стає складніше управляти фірмою в силу необхідності підготовки висококваліфікованих кадрів; з'являється необхідність адаптації товарів до вимог закордонних ринків, що спричиняє можливі технологічні зміни.

Висновки. З огляду на всі складності, пов'язані з виходом і присутністю підприємства на міжнародних ринках і переваги від міжнародного поділу праці, очевидно, що в сучасних умовах зовнішньоекономічна діяльність є одним із провідних стратегічних напрямків ефективного розвитку підприємства, тому що дозволяє вивести його на якісно новий рівень. Аналіз сутності зовнішньоекономічної складової як імперативного тренда функціонування підприємства дозволив виявити властивий їй двоїстий характер, що виражається в тім, що будучи стратегічною метою підприємства, досяжною при забезпеченні

конкурентоспроможності, зовнішньоекономічна діяльність сприяє формуванню й реалізації конкурентних переваг підприємства.

Робота на зовнішніх ринках характеризується більшим у порівнянні із внутрішніми ринками рівнем ризиків, обумовленим розходженнями в соціокультурних, економічних, політичних, правових факторах закордонних країн; більш високим рівнем конкуренції, високими вимогами до якісних характеристик товару, а також більш високим рівнем витрат, пов'язаних з міжнародними маркетинговими дослідженнями й реалізацією зовнішньоекономічної стратегії. В сучасних умовах не викликає сумніву факт приналежності зовнішньоекономічної діяльності до інтенсивних факторів, що забезпечують прискорений розвиток підприємства.

Поглиблення зовнішньоекономічних процесів є однією з найбільш суттєвих особливостей минулого та сучасного розвитку світової економіки. Україна як член світового співробітництва не повинна стояти осторонь сучасних інтеграційних процесів. Таким чином, одним із першочергових завдань для вітчизняної економіки є поглиблення і розвиток зовнішньоекономічної діяльності господарських структур, особливо промислових підприємств. Цей процес потребує збалансованої системи управління, яка забезпечить сприятливі умови для розвитку інтеграційних зв'язків вітчизняних підприємств за умов сучасної конкуренції.

Література

1. Дроздова Г. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства. – К: ЦУЛ, 2002. – 172 с.
2. Костюхин Д. Современный мировой рынок (тенденции и проблемы развития) — М.: Международные отношения, 1987. — 240 с.
3. Рубинская З. Управление внешнеэкономической деятельностью предприятия. – М.: Изд-во "Приор", 2001. – 240 с.
4. Слюнина Т. Теоретические аспекты внешнеэкономической деятельности промышленного предприятия // Вестник ХГЭУ. – 1999. – № 3. – С. 99 – 100.

Надійшла 16.04.2009

УДК 658.149

Л. И. ЕРОХИНА, И. А. КАЛАШНИКОВА

Поволжский государственный университет сервиса, Тольятти, Россия

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ ЧЕРЕЗ ТРАНСФОРМАЦИЮ ТРАДИЦИОННОГО ВУЗА В ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

В статье рассматривается возможность трансформации традиционного ВУЗа в инновационный университет. Изложен механизм выработки инновационного продукта на основе воспроизводственного принципа. Определены исходные позиции совершенствования методических инструментов формирования системы управления инновационной деятельностью в высшей школе.

In the paper there is considered the possibility of the traditional institute of higher education transformation into the innovational university. Stated the mechanism of the innovational output elaboration on the base of the reproduction principle. Determined the initial positions of perfection of the methodical instruments of forming the control system of the innovational activity in the higher school.

Постановка проблемы. Одним из важнейших аспектов развития отечественного образования является модернизация сложившейся отраслевой модели управления этой системой. В современных условиях управление образованием – это, прежде всего, во-первых, управление процессом его развития, а не только управление учреждениями и людьми. Во-вторых, управление образованием в современных условиях должно быть ориентировано на конечный результат.

Анализ хода модернизации образования свидетельствует, что многие возникающие проблемы не могут быть решены в рамках существующей парадигмы управления образовательными ресурсами. Все более необходимой является разработка таких моделей управления, которые позволят рассматривать образовательную сеть не как совокупность изолированных групп образовательных учреждений с обособленными, негибкими образовательными программами, а как целостную систему, способную концентрировать ресурсы в интересах удовлетворения разнообразных образовательных потребностей населения с одной стороны, и обеспечивать развитие экономики и социальной сферы своей территории – с другой.

Если региональная, муниципальная образовательная сеть является объединением образовательных учреждений по территориальному признаку, то в последнее время все большее распространение получают